

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA NIKOLASA EMILIU [*NICHOLAS EMILIOU*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2024. gada 8. februārī¹

Lieta C-425/22

MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt.
pret
Mercedes-Benz Group AG

(*Kúria* (Augstākā tiesa, Ungārija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība civillietās – Regula (ES) Nr. 1215/2012 – Jurisdikcija lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu – Kaitējuma atlīdzināšanas prasība par konkurences tiesību aktu pārkāpumiem – Meitasuzņēmumiem nodarītais kaitējums – Vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu – Mātesuzņēmuma juridiskā adrese – Ekonomiskā vienība

I. Ievads

1. Eiropas Komisija 2016. gadā pieņēma lēmumu, kurā secināja, ka vairāki uzņēmumi, tostarp sabiedrība *Mercedes-Benz Group AG* (turpmāk tekstā – “atbildētāja”), slepeni vienojoties par vidējas un lielas noslodzes kravas automobiļu bruto cenrādi, *inter alia* pārkāpa LESD 101. pantā noteikto aizliegumu². Pamatojoties uz šo lēmumu, tika celta virkne prasību par zaudējumu atlīdzību un saistībā ar dažām prasībām tika iesniegti lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu, kuros Tiesai tika lūgts sniegt Regulā (ES) Nr. 1215/2012³ ietverto jurisdikcijas noteikumu pareizu interpretāciju, lai noskaidrotu, kurās tiesās var celt šādas prasības⁴.

2. Šis lūgums tiek izteikts līdzīgā kontekstā, un tajā lūgts interpretēt minēto regulu attiecībā uz to, vai būtībā mātesuzņēmums var atsaukties uz konkurences tiesībās izmantoto *ekonomiskās vienības* jēdzienu, lai noteiktu, vai prasību par zaudējumu atlīdzināšanu par tā meitasuzņēmumiem nodarīto kaitējumu var izskatīt un nolēmumu pieņemt tiesa, kuras jurisdikcijas teritorijā ir mātesuzņēmuma juridiskā adrese.

¹ Oriģinālvaloda – angļu.

² 2016. gada 19. jūlija Lēmums par procedūru saskaņā ar [LESD] 101. pantu un EEZ līguma 53. pantu (Lieta AT.39824 – Kravas automobiļi) (C(2016) 4673 final) (OV 2017, C 108, 6. lpp.; turpmāk tekstā – “Komisijas lēmums”).

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (OV 2012, L 351, 1. lpp.).

⁴ Spriedumi, 2021. gada 15. jūlijs, *Volvo* u.c. (C-30/20, EU:C:2021:604, turpmāk tekstā – “spriedums *Volvo*”), un 2019. gada 29. jūlijs, *Tibor-Trans* (C-451/18, EU:C:2019:635, turpmāk tekstā – “spriedums *Tibor-Trans*”).

3. Konkrētāk, *MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt* (turpmāk tekstā – “prasītāja”), kas ir reģistrēta Ungārijā, ir kontrolējoša līdzdalība dažādās dalībvalstīs reģistrētās *MOL* grupai piederošās sabiedrībās. Šie meitasuzņēmumi ir netieši iegādājušies kravas automobiļus no atbildētājas par cenām, kas, iespējams, tika izkropļotas iepriekš minētajā Komisijas lēmumā konstatētā konkurences tiesību aktu pārkāpuma dēļ. Pamatlietā prasītāja lūdz Ungārijas tiesām piespriest atbildētājai, kuras domicils ir Vācijā, atlīdzināt pārmaksāto starpību, kas radusies konkurences noteikumu pārkāpuma dēļ.

4. Saskaņā ar Regulu Nr. 1215/2012 jurisdikcijas noteikšanu reglamentē vispārējais noteikums par *atbildētāja* domicilu⁵. Šim noteikumam ir vairāki izņēmumi, tostarp viens no tiem ir piemērojams lietās par neatļautām darbībām (tādām kā pamatlietā), saskaņā ar kuru jurisdikcija var tikt piešķirta arī tiesām, *inter alia* tās vietas tiesām, kur iestājies notikums, kurš, iespējams, rada kaitējumu⁶.

5. Gan pirmās, gan otrās instances tiesa konstatēja, ka šo īpašo jurisdikcijas noteikumu tomēr nevarēja piemērot pamatlietā un ka tādējādi Ungārijas tiesām nebija starptautiskās jurisdikcijas izskatīt un lemt par prasītājas prasību. Īsumā, tā bija tāpēc, ka attiecīgos kravas automobiļus bija iegādājušies nevis prasītāja, bet gan tās meitasuzņēmumi (kuri faktiski bija tās vienības, kurām tika nodarīts kaitējums mākslīgi paaugstināto cenu dēļ). Šādos apstākļos *Kúria* (Augstākā tiesa, Ungārija) tagad lūdz precizēt, vai šādu jurisdikciju var noteikt, pamatojoties uz to, ka prasītājas juridiskā adrese atrodas Ungārijā. Tā arī jautā, vai šajā vērtējumā ir nozīme tam, ka daži attiecīgie meitasuzņēmumi vēl nebija prasītājas grupā brīdī, kad tika iegādāti attiecīgie kravas automobiļi.

6. Iesniedzējtiesas jautājums, šķiet, pamatojas uz prasītājas apgalvojumu, ka prasītājas juridiskā adrese ir vieta, kurā galu galā tika nodarīts kaitējums, jo prasītāja un skartie meitasuzņēmumi pieder vienai un tai pašai *ekonomiskajai vienībai*.

7. Šajos secinājumos paskaidrošu sīkāk, ka šis jēdziens ir radies konkurences tiesībās un tiek piemērots, lai *inter alia* uzlabotu to izpildi. Tas īpaši tika izmantots, lai noteiktu atbildētāja *vainojamību pārkāpumā*, ko faktiski ir izdarījusi cita (juridiska) persona, ar nosacījumu, ka abi uzņēmumi ietilpst vienā un tajā pašā ekonomiskajā vienībā. Šajā ziņā galvenais jautājums šajā lietā ir par to, vai šo jēdzienu var arī piemērot, lai *noteiktu jurisdikciju* attiecībā uz prasību par kaitējuma atlīdzināšanu neatkarīgi no tā, vai prasītājs ir (juridiskā) persona, kurai sākotnēji nodarīts kaitējums.

II. Atbilstošās tiesību normas

8. Saskaņā ar Regulas Nr. 1215/2012 15. apsvērumu “jurisdikcijas noteikumiem vajadzētu būt ļoti paredzamiem, un tiem būtu jābalstās uz principu, ka jurisdikcijas pamatā ir atbildētāja domicils [..]”.

⁵ Regulas Nr. 1215/2012 4. panta 1. punktā ir noteikts: “Saskaņā ar šo regulu personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, var iesūdzēt minētās dalībvalsts tiesā neatkarīgi no viņu pilsonības.”

⁶ Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punktā ir paredzēts, ka personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī, var iesūdzēt citā dalībvalstī “lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu, – tās vietas tiesās, kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu”. Skat. arī, piemēram, spriedumu *Volvo*, 29. punkts.

9. Regulas Nr. 1215/2012 16. apsvērumā ir noteikts: “Papildus atbildētāja domicilam vajadzētu būt alternatīviem jurisdikcijas pamatojumiem, kuru pamatā ir cieša saistība starp tiesu un lietu vai kuru nolūks ir veicināt pareizu tiesvedības norisi. Ciešas saistības pastāvēšanai būtu jānodrošina juridiskā noteiktība un jānovērš iespējamība, ka prasību pret atbildētāju ceļ viņam saprātīgi neparedzamā dalībvalsts tiesā. [..]”

10. Regulas Nr. 1215/2012 II nodaļā “Jurisdikcija” ir ietverti noteikumi par jurisdikciju. Šīs nodaļas 1. iedaļā ir paredzēti vispārīgi noteikumi, tostarp 4. panta 1. punkts, kurā noteikts: “Saskaņā ar šo regulu personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, var iesūdzēt minētās dalībvalsts tiesā neatkarīgi no viņu pilsonības.”

11. Minētajā nodaļā ir iekļauts arī 5. panta 1. punkts, kurā paredzēts: “Personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, var iesūdzēt citas dalībvalsts tiesā vienīgi saskaņā ar [II nodaļas] 2. līdz 7. iedaļā izklāstītajiem noteikumiem.”

12. Regulas Nr. 1215/2012 II nodaļas 2. iedaļa attiecas uz “īpašo jurisdikciju”. Tajā *inter alia* ir iekļauts 7. panta 2. punkts, kas noteic, ka personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī, var iesūdzēt citā dalībvalstī “lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu, – tās vietas tiesās, kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu”.

III. Fakti, tiesvedība valsts tiesā un uzdotie prejudiciālie jautājumi

13. Komisija 2016. gada 19. jūlija lēmumā konstatēja, ka atbildētāja, kuras juridiskā adrese ir Vācijā, koluzīvi vienojoties par vidējas noslodzes kravas automobiļu un lielas noslodzes kravas automobiļu bruto cenrādi Eiropas Ekonomikas zonā (turpmāk tekstā – “EEZ”), kopā ar citiem uzņēmumiem no 1997. gada 17. janvāra līdz 2011. gada 18. janvārim ir piedalījušies kartelī, tādējādi turpināti pārkāpjot LESD 101. pantā un Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu 53. pantā noteikto aizliegumu⁷. Komisija secināja, ka pārkāpums aptvēra visu EEZ.

14. Prasītāja ir Ungārijā reģistrēta sabiedrība. Tai ir kontrolējoša līdzdalība MOL grupai piederošajos uzņēmumos. Prasītāja ir vairākuma akcionāre vai arī citādi tai ir ekskluzīvas kontroles tiesības pār vairākiem tādiem uzņēmumiem kā MOLTRANS, kura uzņēmējdarbības vieta ir Ungārijā; INA, kura uzņēmējdarbības vieta ir Horvātijā; Panta un Nelsa, kuru uzņēmējdarbības vieta ir Itālijā; ROTH, kura uzņēmējdarbības vieta ir Austrijā, un SLOVNAFT, kura uzņēmējdarbības vieta ir Slovākijā. Pārkāpuma laikposmā, ko minētajā lēmumā noteica Komisija, šie prasītājas meitasuzņēmumi vairākās dalībvalstīs no atbildētājas īpašumā vai finanšu līzīngā iegādājās kopumā 71 kravas automobili.

15. Prasītāja prasībā, kas iesniegta *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa, Ungārija; turpmāk tekstā – “pirmās instances tiesa”), lūdza piespriest atbildētājai samaksāt 530 851 EUR, kā arī attiecīgos procentus un izdevumus, apgalvojot, ka šādu summu tās meitasuzņēmumi bija pārmaksājuši pretkonkurences rīcības dēļ, kas bija konstatēta Komisijas lēmumā. Pamatojoties uz ekonomiskās vienības jēdzienu, tā cēla pret atbildētāju prasības par meitasuzņēmumiem radīto kaitējumu atlīdzību. Šajā nolūkā tā, pamatojoties uz Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punktu, lūdza noteikt Ungārijas tiesu jurisdikciju, apgalvodama, ka tās juridiskā adrese, kurā atrodas grupas ekonomisko un finansiālo interešu centrs, bija vieta, kurā beigu beigās iestājās notikums, kas radīja kaitējumu šīs tiesību normas izpratnē.

⁷ Vērsu uzmanību, ka šis lēmums *inter alia* tika adresēts Daimler AG, kas, šķiet, ir nosaukums, ar kādu atbildētāja bija zināma iepriekš, kā to būtībā norāda prasītāja.

16. Atbildētāja iebilda, pamatojoties uz to, ka Ungārijas tiesām nav jurisdikcijas.

17. Pirmās instances tiesa apmierināja šo iebildumu un secināja, ka Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punktā noteiktais īpašais jurisdikcijas noteikums ir jāinterpretē šauri un to var piemērot tikai tad, ja pastāv īpaši cieša saikne starp tiesu, kurā iesniegta prasība, un strīda priekšmetu. Tā konstatēja, ka mākslīgi paaugstinātās cenas maksāja nevis prasītāja, bet gan tās meitasuzņēmumi (kuriem tādējādi attiecīgā konkurences izkropļojuma dēļ tika nodarīts kaitējums). Turpretim prasītājai bija nodarīts tikai finansiāls kaitējums, tāpēc tās juridisko adresi nevar uzskatīt par kaitējuma iestāšanās vietu Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punkta izpratnē un nevar noteikt, ka lietas izskatīšana ietilpst Ungārijas tiesu jurisdikcijā.

18. Šo nostāju ar rīkojumu apstiprināja *Fővárosi Ítéltábla* (Galvaspilsētas Budapeštas apgabala apelācijas tiesa, Ungārija; turpmāk tekstā – “otrās instances tiesa”), kurā bija iesniegta apelācijas sūdzība. Šī tiesa norādīja, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru ekonomiskās vienības teorija ir piemērojama tikai tad, kad ir jānosaka atbildība par konkurences tiesību pārkāpumu, un ka tā būtībā nav piemērojama cietušajai pusei jurisdikcijas piešķiršanas nolūkā. Tā atsauca uz Tiesas spriedumu *CDC Hydrogen Peroxide*⁸ un piebilda, ka Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punktā minētā jurisdikcija ir jānosaka, ņemot vērā zaudējumus cietušās sabiedrības juridisko adresi, nevis tās mātesuzņēmuma juridisko adresi.

19. Prasītāja iesniedza kasācijas sūdzību *Kúria* (Augstākā tiesa), kas ir iesniedzējtiesa. Tā apgalvoja, ka otrās instances tiesas pieņemtais rīkojums būtu jāatceļ un tiesvedība būtu jāturpina tiesās, kas iepriekš izskatīja lietu. Prasītāja būtībā norādīja, ka šajā kontekstā jurisdikcijas piešķiršanā ir nozīme arī ekonomiskās vienības teorijai, jo prasītāju kā vienīgo uzņēmumu grupu vadītāju tieši skar šo uzņēmumu rentabla vai zaudējumus nesoša darbība.

20. Replikas rakstā atbildētāja apgalvoja, ka prasītāja nebija iegādājusies nevienu kravas automobili, ko skāra kartelis, tāpēc nekāds kaitējums tai netika radīts. Turklāt tā norādīja, ka jurisdikcijas noteikšanai nav piemērojama ekonomiskās vienības teorija un ka šāda pieeja nav pamatota Tiesas judikatūrā.

21. Šādos apstākļos *Kúria* (Augstākā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Ja mātesuzņēmums ceļ prasību par zaudējumu atlīdzību saistībā ar cita uzņēmuma pretkonkurences rīcību, lai saņemtu atlīdzību par zaudējumiem, kas šīs rīcības dēļ radušies tikai tā meitasuzņēmumiem, vai kompetento tiesu nosaka, ņemot vērā mātesuzņēmuma darījumdarbības vietu kā vietu, kurā iestājies notikums, kas rada kaitējumu [Regulas Nr. 1215/2012] 7. panta 2. punkta izpratnē?
- 2) Vai saskaņā ar [Regulas Nr. 1215/2012] 7. panta 2. punktu ir nozīme tam, ka laikā, kad tika veiktas dažādās tiesvedībā aplūkotās iegādes, ne visi meitasuzņēmumi piederēja mātesuzņēmuma uzņēmumu grupai?”

22. Prasītāja, atbildētāja, Čehijas valdība un Komisija iesniedza rakstveida apsvērumus.

⁸ Spriedums, 2015. gada 21. maijs, *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335; turpmāk tekstā – “spriedums *CDC Hydrogen Peroxide*”).

IV. Juridiskā analīze

23. Iesniedzējtiesa ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, pirmkārt, vēlas noskaidrot, vai tad, ja mātesuzņēmums ceļ prasību par kaitējuma atlīdzību saistībā ar zaudējumiem, kas radušies tikai tā meitasuzņēmumiem koluzīvas vienošanās dēļ par cenu noteikšanu un paaugstināšanu (tādējādi pārkāpjot LESD 101. pantu)⁹, tiesas jurisdikciju var noteikt, pamatojoties uz to, ka mātesuzņēmuma juridiskā adrese ir vieta, kurā “iestāties notikums, kas rada kaitējumu” Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punkta izpratnē. Otrkārt, minētā tiesa arī jautā, vai atbildi uz šo jautājumu ietekmē tas, ka brīdī, kad meitasuzņēmumi iegādājās attiecīgās preces, daži no tiem vēl neietilpa prasītājas grupā.

24. Pirms pievērsīšos šiem jautājumiem (C), izteikšu ievada apsvērumus par attiecīgo īpašo jurisdikcijas noteikumu, jo īpaši par tāda kaitējuma būtību, kurš var izraisīt šā noteikuma piemērošanu (A). Atgādināšu arī Tiesas minētos skaidrojumus attiecībā uz piesaistes faktoriem, kas noteic, kurā tiesā ir jāierosina prasība par kaitējuma atlīdzību šajā īpašajā kontekstā saistībā ar LESD 101. panta pārkāpumu (kā tas ir iesniedzējtiesā izskatāmajā lietā) (B).

A. Attiecīgais jurisdikcijas noteikums un kaitējuma būtība

25. Savienības tiesību jomā jautājums par to, kurai tiesai ir starptautiskā jurisdikcija izskatīt lietu, kas ietver pārrobežu elementu, tiek risināts saskaņā ar Regulā Nr. 1215/2012 izklāstītajiem noteikumiem. Īsumā jau tika minēts, ka saskaņā ar šo regulu ir noteikts vispārējs noteikums par atbildētāja domicilu¹⁰.

26. Minētajam noteikumam ir vairāki izņēmumi – īpašas un izņēmuma jurisdikcijas normas, kurās ir aprakstītas situācijas, kad atbildētājs ir jāiesūdz vai viņu var iesūdzēt citas dalībvalsts tiesā.

27. Izskatāmā lieta attiecas uz vienu no īpašās jurisdikcijas noteikumiem, proti, to, kurš ir noteikts Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punktā un saskaņā ar kuru (alternatīvā, fakultatīvā) jurisdikcija lietās, kas saistītas ar neatļautu darbību vai kvazideliktiem, ir piešķirta tās vietas tiesām, “kur iestāties vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu”.

28. Kopš sprieduma *Bier* un visā turpmākajā judikatūrā Tiesa ir interpretējusi jēdzienu “vieta, kur iestāties notikums, kas rada kaitējumu” kā tādu, kas ietver divas kategorijas: *pirmkārt*, kaitējumu radījušā attiecīgā notikuma iestāšanās vietu (vietu, kurā iestāties notikums, kas izraisīja

⁹ Jānorāda, ka LESD 101. panta 1. punktā ir noteikts, ka aizliegti kā nesaderīgi ar iekšējo tirgu *inter alia* ir noligumi uzņēmumu starpā, kuri var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm un kuru mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci iekšējā tirgū. Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2023. gada 21. decembris, *International Skating Union/Komisija* (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, 97. punkts).

¹⁰ Skat. šo secinājumu 5. zemsvītras piezīmi un Regulas Nr. 1215/2012 15. apsvērumu.

kaitējumu), un, *otrkārt*, kaitējuma rašanās vietu (vietu, kur kaitējums ir materializējies)¹¹. Tādējādi saskaņā ar Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punktu atbildētāju var iesūdzēt tiesā jebkurā no šīm vietām atkarībā no tā, kuru no tām izvēlas prasītājs¹².

29. Šā jurisdikcijas noteikuma pamatā ir īpaši ciešas saiknes pastāvēšana starp strīdu un tiesu, kas to izskatīs un iztiesās, “īpaši strīda priekšmeta tuvuma un vieglākas pierādījumu iesniegšanas dēļ”¹³, ņemot vērā to, cik svarīgi ir prasībās, kas attiecas uz neatļautu darbību, noteikt cēloņsakarību starp apgalvoto kaitējumu un šā kaitējuma cēloni¹⁴.

30. Vienlaikus šis noteikums ir atkāpe no vispārējā noteikuma, ka jurisdikcija ir jānosaka pēc atbildētāja domicila. Tāpēc tas ir jāinterpretē šauri¹⁵.

31. Šajā ziņā no Tiesas judikatūras izriet, ka, lai gan “vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu”, var ietvert arī vietu, kurā kaitējumu radījušam (cēloniskam) notikumam bija taustāmas sekas (skat. šo secinājumu 28. punktu), tas neļauj noteikt tiesas jurisdikciju, pamatojoties tikai uz to, ka cietušais, kas atrodas šīs tiesas jurisdikcijā, izjūt tāda notikuma *negatīvas sekas*, kurš faktiski ir izraisījis kaitējumu citā vietā¹⁶.

32. Patiešām, ņemot vērā to, ka šādas negatīvas sekas neizbēgami galu galā būs jūtamas prasītāja domicilā, pretējs risinājums būtu pretrunā prasībai par ciešu saikni starp tiesu, kurā celta prasība, un strīda priekšmetu, jo nav pašsaprotama iemesla uzskatīt, ka prasītāja domicils pats par sevi ir vispiemērotākā vieta tiesvedības atvieglošanai tāpēc, ka tur būtu viegli pieejami pierādījumi par kaitējuma esamību un apmēru. Turklāt daudzos gadījumos tas ļautu prasītājam iesūdzēt atbildētāju sava domicila tiesā un tādējādi faktiski jebkurā brīdī atcelt vispārējo noteikumu par atbildētāja domicilu¹⁷.

33. To pašu iemeslu dēļ (atbilstīgi kuriem tiesai, kurā celta prasība saskaņā ar Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punktu, būtībā jābūt tās vietas tiesai, kur noticis sākotnējais kaitējums) Tiesa uzskatīja, ka “vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu”, šīs tiesību normas izpratnē neietver vietu, kur ir skarti *netieši cietušie* aktīvi¹⁸.

¹¹ Spriedums, 1976. gada 30. novembris, *Bier* (21/76, EU:C:1976:166, turpmāk tekstā – “spriedums *Bier*”). “*Bier* formulas” posmi parasti tiek izklāstīti apgrieztā secībā, tomēr šajos secinājumos tos ir lietderīgāk minēt šeit izmantotajā kārtībā. Spriedums *Bier* attiecas uz līdzvērtīgu tiesību normu 1968. gada 27. septembra Konvencijā par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (OV 1978, L 304, 36. lpp.), kas vēlāk tika aizstāta ar Padomes 2000. gada 22. decembra Regulu (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (OV 2001, L 12, 1. lpp.). Saskaņā ar iedibināto judikatūru, “ciktāl saskaņā ar [Regulu Nr. 1215/2012] tiek atcelta un aizstāta Regula Nr. 44/2001, ar kuru savukārt ir aizstāta 1968. gada Briseles konvencija, Tiesas sniegtā šo divu minēto tiesību instrumentu normu interpretācija attiecas arī uz Regulu Nr. 1215/2012, ja šīs tiesību normas var tikt kvalificētas kā “līdzvērtīgas”. Skat., piemēram, spriedumu, 2022. gada 10. marts, *BMA Nederland* (C-498/20, EU:C:2022:173, turpmāk tekstā – “spriedums *BMA Nederland*”, 27. punkts un tajā minētā judikatūra).

¹² Skat. piemēram, spriedumus *CDC Hydrogen Peroxide*, 38. punkts; *Volvo*, 29. punkts, vai 2021. gada 6. oktobris, *Sumal* (C-882/19, EU:C:2021:800, turpmāk tekstā – “spriedums *Sumal*”, 65. punkts).

¹³ Spriedums *BMA Nederland*, 30. punkts un tajā minētā judikatūra.

¹⁴ Kā Tiesa paskaidroja spriedumā *Bier* (17. punkts kopsakarā ar 15. un 16. punktu).

¹⁵ Skat., piemēram, spriedumus *CDC Hydrogen Peroxide*, 37. punkts un tajā minētā judikatūra, vai 2018. gada 5. jūlijs, *flyLAL-Lithuanian Airlines* (C-27/17, EU:C:2018:533, turpmāk tekstā – “spriedums *FlyLAL*”, 26. punkts un tajā minētā judikatūra).

¹⁶ Skat. spriedumus, 1995. gada 19. septembris, *Marinari* (C-364/93, EU:C:1995:289, 14. un 15. punkts); 2004. gada 10. jūnijs, *Kronhofer* (C-168/02, EU:C:2004:364, 19.–21. punkts), vai *Tibor-Trans* (28. un 29. punkts un tajos minētā judikatūra).

¹⁷ Savukārt šāda jurisdikcijas piešķiršana ir pamatota tiktāl, ciktāl prasītāja domicils patiešām ir kaitējumu radījušo notikumu vai kaitējuma materializēšanās vieta. Spriedums, 2018. gada 12. septembris, *Löber*, C-304/17, EU:C:2018:701, 25. punkts un tajā minētā judikatūra). Izcēlums mans.

¹⁸ Spriedums, 1990. gada 11. janvāris, *Dumez France* un *Tracoba* (C-220/88, EU:C:1990:8, turpmāk tekstā – “spriedums *Dumez*”, 20. un 22. punkts).

34. Šādu secinājumu Tiesa izdarīja lietā, kur divas Francijas sabiedrības, kuru juridiskā adrese bija Parīzē (Francija), izveidoja meitasuzņēmumus Vācijā nekustamā īpašuma attīstīšanas projekta īstenošanai. Tomēr Vācijas bankas atcēla savu finansējumu, kā rezultātā šie meitasuzņēmumi kļuva maksātnespējīgi. Francijas mātesuzņēmumi mēģināja iesūdzēt Vācijas bankas Parīzes tiesā, apgalvodami, ka tieši tur tām radušies finansiālie zaudējumi.

35. Tiesas šajā spriedumā sniegtā atbilde, manuprāt, ir tieši attiecināma uz šo lietu. Līdzīgi kā saistībā ar faktiskajiem apstākļiem spriedumā *Dumez*, no lietas materiāliem izriet, ka prasītājas apgalvotais kaitējums nav kaitējums, kas to ietekmējis *tieši*, bet gan ir kaitējums, kas sākotnēji tika nodarīts tās meitasuzņēmumiem un varēja to ietekmēt tikai “rikošētā”¹⁹. Patiešām, netiek apstrīdēts tas, ka prasītāja nav nedz iegādājusies (tieši vai netieši) no atbildētājas nevienu kravas automobili, nedz arī pārņēmusi skarto meitasuzņēmumu tiesības, pamatojoties uz attiecīgo prasījumu cesiju vai citādi²⁰.

36. Tomēr prasītāja pamatoti norāda, ka spriedumā *Tibor-Trans* (kas attiecās uz tādu pašu koluzīvu rīcību, kāda tika konstatēta šajā lietā aplūkotajā Komisijas lēmumā) Tiesa šo lietu nošķīra no lietā *Dumez* aplūkotā scenārija. Lietā *Tibor-Trans* faktisko apstākļu īpatnība bija tā, ka prasītāja šajā lietā, kravas automobiļu galalietotāja, neiegādājās kravas automobiļus tieši no atbildētājas, bet gan no izplatītājiem. Tomēr tas neliedza Tiesai atzīt, ka prasītājas prasība šajā lietā attiecās uz *tiešu* kaitējumu, jo šis kaitējums tika atzīts par LESD 101. panta pārkāpuma tiešajām sekām, ņemot vērā to, ka izplatītāji pārmaksu, kas izrietēja no koluzīvās vienošanās, pārnesa uz šo prasītāju²¹.

37. Šāda pārņemšana var notikt piegādes ķēdē, kurā iespējama cietušais iegādājas preces (vai pakalpojumus), uz ko ir attiecies kartelis²². Tomēr netiek apgalvots, ka pamatlietā bija šāda situācija. Gluži pretēji – šķiet, ka prasītājas meitasuzņēmumiem nodarīto sākotnējo kaitējumu prasītāja uztver kā tai nodarītu kaitējumu.

38. Šie apsvērumi liecina – kā jau minēts –, ka prasītāja rīkojas kā *netiešs* cietušais. Tā cēlusi prasību par tādu zaudējumu atlīdzināšanu, kas faktiski un vispirms nodarīti citai juridiskai personai. Šajā ziņā manā izpratnē iesniedzējtiesas pirmais jautājums ir par to, vai neatkarīgi no šā fakta ir iespējams noteikt jurisdikciju, pamatojoties uz prasītājas juridisko adresi kā piesaistes faktoru un to, ka prasītāja un skartie meitasuzņēmumi veido ekonomisku vienību.

39. Pirms pievērsšos šim jautājumam, ir svarīgi paskaidrot, kāpēc vispār prasītājas juridiskā adrese tiek izmantota kā piemērojama piesaistes faktors. Tas savukārt prasa paskaidrojumu par to, kurus piesaistes faktorus Tiesa ir atzinusi par būtiskiem izskatāmās jurisdikcijas normas piemērošanai konkrētajā kontekstā saistībā ar prasībām par kaitējuma atlīdzību par LESD 101. panta pārkāpumiem.

¹⁹ Termins, kas lietots ģenerāldavokāta M. Darmona [*M. Darmon*] secinājumos lietā *Dumez France* un *Tracoba* (C-220/88, EU:C:1989:595, piemēram, 14. vai 31.–47. punkts). Skat. spriedumu *BMA Nederland*, 35. punkts, kurā spriedums *Dumez* tika piemērots pēc analogijas, vai spriedumus *Tibor-Trans*, 29.–31. punkts, un 2020. gada 9. jūlijs, *Verein für Konsumenteninformation* (C-343/19, EU:C:2020:534, 27.–31. punkts), kur attiecīgās situācijas šajās lietās atšķīrās no situācijas lietā *Dumez*.

²⁰ Skat. arī aprakstu šo secinājumu 14. punktā. Atgādinu, ka pirmais jautājums attiecas uz kaitējumu, kas nodarīts *tikai* prasītājas meitasuzņēmumiem. Čehijas valdība norāda, ka prasītāja būtībā nepieprasa kaitējuma atlīdzību kā skarto meitasuzņēmumu akcionāre (vai cita iemesla dēļ), un tādējādi, manā izpratnē, tās prasība atbilst prasībām, ko varētu iesniegt skartie meitasuzņēmumi.

²¹ Spriedums *Tibor-Trans*, 12.–15. un 29.–31. punkts.

²² Skat. arī 41. apsvērumu un 12. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2014/104/ES (2014. gada 26. novembris) par atsevišķiem noteikumiem, kuri valstu tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem (OV 2014, L 349, 1. lpp.).

B. Piesaistes faktori saistībā ar prasībām par kaitējuma atlīdzību par LESD 101. panta pārkāpumiem

40. Šajā sadaļā vispirms aplūkošu atbilstošo Tiesas judikatūru (1), pēc tam pievērsīšos Komisijas lūgumam Tiesai precizēt konkrētu šīs judikatūras aspektu (2).

1. Atbilstošā judikatūra

41. Atbilstīgi saviem apsvērumiem par divu kategoriju vietām, kas atbilst Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punktā ietvertajam jēdzienam “vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu” un kas raksturotas šo secinājumu 28. punktā, Tiesa ir nospriedusi, ka tiesa, kurai ir jurisdikcija saskaņā ar *pirmo kategoriju* (kaitējumu radījušo notikumu), būtībā ir tās vietas tiesa, kurā tika izveidots kartelis²³.

42. Attiecībā uz *otro kategoriju*, proti, kaitējuma rašanās (materializēšanās) vietu, reglamentējošais noteikums ir sarežģītāks.

43. Spriedumā *CDC Hydrogen Peroxide* Tiesa vispirms uzskatīja, ka šāda vieta ir cietušā *juridiskā adrese*. Šādu pieeju tā pamatoja, norādot, ka attiecīgā novērtēšana būtībā ir atkarīga no faktoriem, kas raksturo šā prasītāja (iespējamā cietušā) situāciju²⁴.

44. Šāds risinājums tika kritizēts. Pirmkārt, tika norādīts, ka Tiesa, šķiet, ir atzinusi finansiālo zaudējumu rašanās vietu par leģitīmu piesaistes faktoru²⁵. Otrkārt, tika uzskatīts, ka cietušā juridiskā adrese kā piesaistes faktors var neatbilst prasībai par tiesas, kurā celta prasība, un strīda priekšmeta tuvumu. Proti, tika norādīts, ka, lai gan nevar izslēgt, ka daži pierādījumi var būt pieejami cietušo juridiskajā adresē, konkrētajā kontekstā nodarītais kaitējums parasti tiks konstatēts, salīdzinot karteļa cenas ar hipotētiskām tirgus cenām, kuras parasti var noteikt, pamatojoties uz ekonomiskiem datiem, kas attiecas uz skarto tirgu²⁶.

45. Lai kā arī nebūtu – Tiesas judikatūra ir attīstījusies. Izstrādājot savu judikatūru, Tiesa ir uzsvērusi saikni starp tirgu, ko skārusi pretkonkurences rīcība, un vietu, kurā prasītāji esot cietuši kaitējumu. Šo attīstību ir sīkāk analizējis ģenerālvokāts Ž. Rišārs Delatūrs [*J. Richard de la Tour*] savos secinājumos lietā *Volvo*²⁷. Šajā lietā ir pietiekami pieminēt, ka, no vienas puses, spriedumā *Tibor-Trans* neapšaubāmi tika netieši norādīts, ka kaitējuma materializēšanās vieta ir tirgus, ko

²³ Spriedumi *CDC Hydrogen Peroxide*, 44. un 56. punkts, vai *flyLAL*, 49. punkts. Ja nevar noteikt šādu vietu, tomēr “kāda konkrēta vienošanās no tām, kuras kopumā veido attiecīgo aizliegto vienošanos, pati par sevi ir notikums, kas radījis pircējam radīto apgalvoto kaitējumu”, tad “tai tiesai, kuras teritoriālajā jurisdikcijā attiecīgā vienošanās ir tikusi noslēgta, ir jurisdikcija attiecībā uz šīm pircējam tādējādi nodarīto kaitējumu”. Spriedums *CDC Hydrogen Peroxide*, 46. punkts.

²⁴ Spriedums *CDC Hydrogen Peroxide*, 52. un 53. punkts.

²⁵ Ģenerālvokāts M. Bobeka [*M. Bobek*] secinājumos lietā *flyLAL-Lithuanian Airlines* (C-27/17, EU:C:2018:136, turpmāk tekstā – “secinājumi lietā *flyLAL*”, 75. punkts) norāda, ka viņam ir “lieli iebildumi pret konkrēto aspektu spriedumā lietā *CDC*”, un uzskata, ka “Tiesa var tikt aicināta nākotnē šo jautājumu izlemt citādi”. Skat. arī minēto secinājumu 44. zemsvītras piezīmi.

²⁶ Skat. Wurmnest, W., “International jurisdiction in competition damages cases under the Brussels I Regulation: *CDC Hydrogen Peroxide* Case C-352/13, Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA v. Akzo Nobel NV, Solvay SA/NV, Kemira Oyj, FMC Foret SA, Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 21 May 2015, EU:C:2015:335”, *Common Market Law Review*, 53. sēj., Kluwer Law International, 2016, Nr. 1, 225\.-248. lpp.; Hartley, T. C., “Jurisdiction in tort claims for non-physical harm under Brussels 2012, Article 7(2)”, *International and Comparative Law Quarterly*, 67. sēj., Nr. 4, Cambridge University Press, 2018, 987\.-1003. lpp., 996. lpp.; Nourissat, C. “Action indemnitaire en droit de la concurrence: quand la Cour de justice instaure un nouveau forum actoris au bénéfice des victimes”, *Procédures*, Nr. 7, 2015, 19. un 20. lpp.

²⁷ Secinājumi lietā *Volvo* u.c. (C-30/20, EU:C:2021:322, turpmāk tekstā – “secinājumi lietā *Volvo*”). Šī attīstība sākās spriedumā *flyLAL*, 40. punkts, un turpinājās spriedumos *Tibor-Trans*, 33. punkts, un 2020. gada 24. novembris, *Wikingerhof* (C-59/19, EU:C:2020:950, 37. punkts).

skārusi attiecīgā pretkonkurences rīcība (nav sniegts sīkāks precizējums)²⁸. No otras puses, spriedumā *Volvo* (kas ir nesenākā attiecīgās judikatūras attīstība) Tiesa precizēja, ka saistībā ar prasību par kaitējuma atlīdzību, kas izriet no vienošanās par preču cenu noteikšanu un paaugstināšanu, “kaitējuma materializēšanās vieta” ir vieta *skartajā tirgū*, kur *tika nopirkta prece*, kuras ietekmējusi aizliegtā vienošanās²⁹. Tādējādi šķiet, ka šāds piesaistes faktors ļauj plašākā teritorijā, kuru skāris izskatāmais konkurences izkropļojums, identificēt vietu, kas, kā prasītājs apgalvo, ir vieta, kurā tam tika nodarīts konkrētais kaitējums³⁰.

46. Tajā pašā spriedumā Tiesa vienlaikus ir atkārtoti apstiprinājusi, ka tad, ja vairāki pirkumi ir veikti dažādās vietās, būtiski nozīmīga vienmēr ir iespējamā cietušā juridiskā adrese³¹. No tā, manuprāt, izriet, ka, pamatojoties uz subsidiaritātes principu, cietušā juridiskā adrese ir jāizmanto kā piesaistes faktors, ja dažādās vietās veikto pirkumu skaits neļauj noteikt tiesu, kurai ir jurisdikcija, pamatojoties uz galveno piesaistes faktoru – (vienu) pirkuma(-u) veikšanas vietu³².

47. Komisija uzskata, ka, lai gan juridiskā adrese var atrasties skartajā tirgū (kā tas ir, piemēram, spriedumā *Volvo*), pastāvošā judikatūra ļauj apšaubīt to, vai šo piesaistes faktoru var piemērot arī tad, ja cietušā juridiskā adrese atrodas ārpus skartā tirgus. Tās ieskatā, tas būtu pretrunā tuvuma, tiesas atrašanās valsts paredzamības un jurisdikcijas un piemērojamo tiesību aktu saderības principiem. Tāpēc tā lūdz Tiesu izmantot šo iespēju, lai izslēgtu šādu scenāriju un apstiprinātu, ka galvenais piesaistes faktors – kā es izprotu šo argumentu – ir skartais tirgus.

48. Šis jautājums tiks aplūkots turpinājumā.

2. Iespējamā cietušā juridiskā adrese un skartais tirgus

49. Pirmkārt, kā jau minēju, Tiesa spriedumā *Volvo* ir skaidri norādījusi, ka skartais tirgus ne vienmēr ir pietiekami konkrēts piesaistes faktors, lai noteiktu jurisdikciju. Patiešām, lai gan slepenā vienošanās radīja sekas visā Eiropas Savienības teritorijā, Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punkts nepieļauj iespēju, ka prasību par kaitējuma atlīdzību var celt *jebkurā* vietā Savienībā³³. Kompetentā tiesa ir jānoteic, pamatojoties uz konkrētāku saikni (galvenokārt pirkuma vietu).

50. Otrkārt, lietā *Volvo* faktiskie apstākļi bija tādi, ka gan pirkumu vieta, gan cietušā juridiskā adrese atradās ne tikai vienā un tajā pašā dalībvalstī, bet arī attiecīgās dalībvalsts vienā un tajā pašā vietā. Patiesi, cietušā juridiskā adrese bija Kordovā (Spānija), un tā bija arī vieta, kur tas iegādājās kravas automobiļus, uz kuriem attiecās kartelis. Turklāt Tiesa norādīja, ka Spānija (noteikti) veidoja daļu no (plašāka) ietekmētā tirgus (kaitējums attiecās uz visu EEZ tirgu), kā tas definēts attiecīgajā Komisijas lēmumā³⁴.

²⁸ Spriedums *Tibor-Trans*, 32. un 33. punkts, atsaucē uz spriedumu *flyLAL*, kurā tomēr skartais tirgus atbilda Lietuvas tirgum (un konkrētāk – lidojumu ar sākumpunktu un galamērķi Viļņas lidostā tirgum, spriedums *flyLAL*, 38.–40. punkts). Skat. secinājumu lietā *Volvo* 77. un 78. punktu. Skat. arī Nuyts, A., “Droit international privé européen”, *Journal de droit européen*, 2021, 74\.-95. lpp., 80. lpp., 10. punkts.

²⁹ Spriedums *Volvo*, 39., 40. un 43. punkts.

³⁰ Attiecībā uz nošķirumu starp vispārējiem zaudējumiem un konkrētiem zaudējumiem jurisdikcijas noteikšanas izpratnē skat. secinājumus lietā *flyLAL*, 31.–35. punkts.

³¹ Spriedums *Volvo*, 41.–43. punkts.

³² Spriedums *Volvo*, 40. un 43. punkts.

³³ Skat. arī secinājumu lietā *flyLAL* 54. un 55. punktu, kuros norādīts, ka šāds risinājums šķiet grūti samierināms ar faktu, ka attiecīgā speciāla norma ir jāinterpretē šauri.

³⁴ Lēmums bija tāds pats kā šajā lietā aplūkots. Spriedums *Volvo*, 31. punkts.

51. Citiem vārdiem sakot, katrā ziņā abi īpašo piesaistes faktoru veidi (pirkuma vieta un cietušā juridiskā adrese) attiecās uz vienu un to pašu skarto tirgu (un uz tiem pašiem vietējiem un valsts segmentiem). Šajā ziņā šķiet, ka Tiesa secinājumus formulē (vai vismaz tā var uzskatīt), pamatojoties uz sākotnējo pieņēmumu, ka abas piesaistes faktoru kategorijas tika izvērtētas, ņemot vērā šo faktisko situāciju³⁵.

52. Paliek atklāts jautājums, vai citā faktiskajā situācijā – kad prasītāja juridiskā adrese atrastos ārpus skartā tirgus (un kad šis tirgus neaptvertu visu Eiropas Savienības teritoriju)³⁶ – varētu noteikt pretēju risinājumu.

53. *Prima facie* piekritu Komisijai, ka tad, ja tiesas jurisdikcija attiecībā uz prasību par kaitējuma atlīdzību, kas, iespējams, radusies pretkonkurences rīcības rezultātā, tiktu noteikta ārpus tirgus, kuru skārusi konkrētā pretkonkurences rīcība, tas neatbilstu iepriekš aplūkotajai attīstībai judikatūrā, kurā Tiesa sāka uzsvērt saikni starp skarto tirgu un iespējamo kaitējuma vietu. Arī ģenerāladvokāts M. Bobeks secinājumos lietā *flyLAL* norādīja, ka “šķiet neiespējami uzskatīt, ka jurisdikcija, pamatojoties uz [attiecīgo jurisdikcijas noteikumu] un “vietu, kur radies kaitējums”, tiek piešķirta tādu vietu tiesām, kas atrodas ārpus tirgiem, kurus ietekmējis pārkāpums”³⁷.

54. Ņemot vērā minēto un atbildot uz Komisijas lūgumu, uzskatu, ka atsevišķa elementa nozīmes pilnīga izslēgšana situācijā, kad nav konkrēti noteikta faktisko apstākļu kopuma, ir delikāts uzdevums, kurš jāveic piesardzīgi un kurā īpaši jāņem vērā jaunākā judikatūra.

55. Manuprāt, saistībā ar spriedumu *Volvo* Komisija cenšas turpmāk izslēgt scenāriju, kurš varētu rasties tad, ja pieteicējs, kura juridiskā adrese ir B dalībvalstī, kas atrodas ārpus tirgus, kuru skar attiecīgā pretkonkurences rīcība, veic vairākus pirkumus dažādās vietās A dalībvalstī. Lai novērstu minēto rezultātu, būtu jāizslēdz spriedumā *Volvo* ieteiktā risinājuma piemērošana šādam pārrobežu kontekstam³⁸.

56. Vēl viens piemērs ir gadījums, kad netiešie pircēji apgalvo, ka uz viņiem ir pārnests cenas paaugstinājums, kas izriet no koluzīvas vienošanās. Kā jau tika norādīts, Tiesa spriedumā *Tibor-Trans* nolēma, ka Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punkta piemērošanas nolūkā šāds

³⁵ Spriedums *Volvo*, 27. un 43. punkts.

³⁶ Kā norāda arī Lutzi, T., “Art. 7 Nr. 2 EuGVVO als Regelung der internationalen und örtlichen Zuständigkeit für Kartellschadensersatzklagen: zu EuGH, 15.7.2021, Rs. C-30/20, RH./ AB Volvo u.a.”, *Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrechts* (2023), 20. sēj., Nr. 1, 20\.-24. lpp., 20. lpp.

³⁷ Secinājumi lietā *flyLAL*, 51. punkts. Tomēr, kā norādīts minētajos secinājumos, šī lieta attiecās uz konkurences ierobežojumu, kam bija “drīzāk izslēdzošs raksturs (pārdošanas apjomu samazinājums un tirgus daļu samazinājums), nevis ekspluatējošs raksturs (mākslīgi palielinātu aizliegtās vienošanās cenu iekasēšana no klientiem)”. *Ibid.*, 76. punkts. Pamatlieta ir atšķirīga, jo tā attiecas uz pēdējo raksturoto scenāriju.

³⁸ Uzskatu, ka saistībā ar šo lietu nav nepieciešams apspriest jautājumu, vai ir pilnīgi nepārprotami skaidrs, ka, pamatojoties uz subsidiaritātes principu, cietušās personas juridiskā adrese ir jāsaģlabā kā piesaistes faktors. Patiešām, varētu apsvērt, vai analogiski būtu piemērojams arī 2007. gada 3. maija spriedumā *Color Drack* (C-386/05, EU:C:2007:262, 40.–42. punkts) izklāstītais risinājums saistībā ar vairākām līgumsaistību (preču piegāde) izpildes vietām vienā dalībvalstī. Minētajā kontekstā Tiesa secināja, ka jurisdikcija ir galvenās piegādes vietas tiesai vai – ja šādas galvenās piegādes vietas nav – tās vietas tiesai, ko izvēlas prasītājs (attiecīgo piegādes vietu tvērumā). Šajā ziņā skat. Lehmann, M., “Jurisdiction in suits for cartel damages: the CJEU draws a new distinction. Case Comment”, *European Competition Law Review* (2022), 43. sēj., 2022, Nr. 3, 150. un 151. lpp., 151. lpp. Tomēr norādu, ka ģenerāladvokāts Ž. Rišārs Delatūrs secinājumos lietā *Volvo* (98.–110. punktā) ir izklāstījis argumentus, pamatojot, ka ir atkārtoti jāpievērš uzmanība piesaistes faktoram – cietušā juridiskajai adresei.

kaitējums ir uzskatāms par tiešu kaitējumu³⁹. Ņemot to vērā, nevar izslēgt, ka konkrētos sarežģītas piegādes ķēdes apstākļos attiecīgais piesaistes faktors varētu būt teritorijā, kas atrodas ārpus tirgus, kuru skārusi pretkonkurences rīcība, kas, iespējams, ir radījusi kaitējumu⁴⁰.

57. Katrā ziņā, kā atzīst Komisija, šis jautājums pats par sevi nav iesniedzējtiesas lūguma priekšmets. Lai gan šī attīstība judikatūrā zināmā mērā izskaidro, kāpēc prasītāja atsauca uz savu juridisko adresi kā pamatu Ungārijas tiesu jurisdikcijas noteikšanai, prasītājas situācijas konteksts būtiski atšķiras no iepriekš minētajās lietās aplūkotajiem gadījumiem. Prasītāja lūdz paplašināt šā piesaistes faktora piemērošanas tvērumu, lai noteiktu jurisdikciju attiecībā uz prasību, kuru tā cenšas panākt, lai tiktu atlīdzināts kaitējums, kas nodarīts *citiem* tās ekonomiskās vienības dalībniekiem.

58. Šajā saistībā atgādinu, ka iesniedzējtiesas pirmais jautājums būtībā ir par to, vai ekonomiskās vienības jēdzienu var piemērot ne tikai, lai noteiktu konkrētā atbildētāja *vainojamību* konkurences tiesību *pārkāpumā* (kā tas ir bijis tradicionāli lietots, kā paskaidrošu turpinājumā), bet arī lai *noteiktu jurisdikciju* neatkarīgi no tā, kurai (juridiskajai) personai sākotnēji ir nodarīts apgalvotais kaitējums.

59. To izvērtēšu turpinājumā.

C. Meitasuzņēmumam nodarītais kaitējums: vai mātesuzņēmuma juridiskā adrese var būt “vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu”?

60. Lai atbildētu uz iesniedzējtiesas jautājumu, vispirms pievērsīšos ekonomiskās vienības jēdzienam (1) un paskaidrošu, kāpēc uz pirmo prejudiciālo jautājumu ir jāatbild noliedzoši (2). Lai gan šī ierosinātā atbilde padara nevajadzīgu atbildes sniegšanu uz otro prejudiciālo jautājumu, pilnīguma labad īsumā pievērsīšos arī šim jautājumam (3).

1. Jēdziens “ekonomiskā vienība”

61. Tiesas judikatūrā ekonomiskās vienības (jeb vienas ekonomiskās vienības) jēdziens ir izstrādāts, lai būtībā raksturotu LESD 101. un 102. pantā minēto jēdzienu “uzņēmums”. Šis jēdziens tiek uzskatīts par “kritiski svarīgu”⁴¹ konkurences tiesību jomā, jo šīs tiesības reglamentē nevis juridisku un fizisku personu darbību, bet “uzņēmumus”⁴². Šajā kontekstā uzņēmumu dažos gadījumos var veidot viena fiziska vai juridiska persona, bet citos gadījumos var ietvert vairākas personas⁴³.

³⁹ Spriedums *Tibor-Trans*, 30. un 31. punkts. Skat. šo secinājumu 36. punktu.

⁴⁰ Šādā piegādes ķēdē var īstenoties ne tikai “vienkāršs” scenārijs (“pārkāpējs–starpnieks–netiešais pircējs”), bet arī sarežģītāki scenāriji, kas ietver vēl citus netiešos pircējus pakārtotajos tirgos. Skat. Polijas valsts prakses piemēru, kas izklāstīts pētījumā “Study to support the preparation of a report on the application of Regulation (EU) No 1215/2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (Brussels Ia Regulation)”, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2023, 434. lpp.

⁴¹ Whish, R., Bailey, D., *Competition Law*, Oxford University Press, Oksforda, 10. izd., 2021, 1184. lpp., 84. lpp.; Van Bael & Bellis, *Competition Law of the European Union*, Wolters Kluwer, 6. izd., lv-1771, 2021, 25. lpp.; Urraca Caviedes, C., “Concept of Undertaking and Allocation of Liability for Antitrust Fines”, no: Dekeyser, K., Gauer, C., Laitenberger, J., Wahl, N., Wils, W., Prete, L., *Regulation 1/2003 and EU Antitrust Enforcement. A systematic Guide*, Wolters Kluwer, lxiii-1060, 2023, 539\.-546. lpp., 540. lpp.

⁴² Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 5. septembris, Eiropas Savienība/*Guardian Europe* un *Guardian Europe*/Eiropas Savienība (C-447/17 P un C-479/17 P, EU:C:2019:672, turpmāk tekstā – “spriedums Eiropas Savienība/*Guardian Europe*”, 102. punkts un tajā minētā judikatūra).

⁴³ Skat. arī spriedumu *Sumal*, 41. punkts un tajā minētā judikatūra, vai spriedumu, 2019. gada 14. marts, *Skanska Industrial Solutions* u.c. (C-724/17, EU:C:2019:204, turpmāk tekstā – “spriedums *Skanska*”, 37. punkts).

62. Saistībā ar šo lietu būtiski ir tas, ka parasti tiek uzskatīts, ka mātesuzņēmums un tā meitasuzņēmums veido ekonomisku vienību, ja pirmais minētais būtībā īsteno izšķirošu ietekmi pār otro, kurš nerīkojas autonomi⁴⁴. Šādā situācijā visa grupa tiks uzskatīta par “uzņēmumu”, kuram ir adresēti konkurences tiesību noteikumi, kas tiem kā kopumam ir jāievēro, un tas izraisīs solidāru atbildību⁴⁵.

63. Tas būtiski ietekmē dažu materiālo konkurences tiesību normu piemērošanu, kā arī atbildības noteikšanu par konkurences tiesību pārkāpumiem.

64. Pirmkārt, viens no piemēriem ir materiālo tiesību aspekts, kas noteic, ka uz nolīgumiem, kas noslēgti starp personām, kuras veido ekonomisku vienību, neattiecas LESD 101. pants⁴⁶, tāpēc ka koordinācija grupas ietvaros būtībā nevar ietekmēt konkurenci, jo vienībā nepastāv konkurence.

65. Otrkārt, attiecībā uz izpildi ekonomiskās vienības jēdziens būtiski ietekmē loģiskos principus, kas piemērojami, lai noteiktu vainojamību konkurences tiesību aktu pārkāpumā. Vissvarīgākais ir tas, ka tajā ir paredzēta iespēja Komisijai (vai valsts konkurences iestādei) principā saukt pie atbildības mātesuzņēmumu par šādu pārkāpumu, kuru faktiski ir izdarījis tā meitasuzņēmums⁴⁷. Turklāt Tiesa precizēja, ka gadījumā, ja mātesuzņēmums un tā meitasuzņēmums veido ekonomisku vienību un ja Komisijas lēmumā ir minēts tikai mātesuzņēmums, kas ir sodīts par pretkonkurences rīcību, prasību par kaitējuma atlīdzību var celt pret jebkuru no tiem, ievērojot dažus nosacījumus⁴⁸. Tiesa būtībā paskaidroja, ka jēdziena “uzņēmums” LESD 101. panta izpratnē piemērošanas joma nevar atšķirties atkarībā no tā, vai uz to atsaucas konkurences tiesību aktu publiski tiesiskajā vai privāttiesiskajā izpildē⁴⁹.

66. Šajā saistībā prasītāja apgalvo, ka, ņemot vērā to, ka konkurences tiesību pārkāpums izraisa visas ekonomiskās vienības solidāru atbildību, kas nozīmē, ka vienu dalībnieku var saukt pie atbildības par cita dalībnieka darbībām, šis pats princips identiski – ja pareizi saprotu argumentu – ir jāpiemēro arī apvērstā situācijā, proti, izpildot prasījumus par konkurences tiesību aktu pārkāpumu, kas skar ekonomiskās vienības dalībnieku. Saskaņā ar prasītājas teikto (kur, šķiet, ir izmantoti Tiesas secinājumi, kas pārfrāzēti iepriekšējā punktā) ekonomiskās vienības jēdzienam nevar būt atšķirīga nozīme atkarībā no tā, vai attiecīgais uzņēmums darbojas kā prasītājs vai atbildētājs. Šīs lietas kontekstā šis apgalvojums nozīmētu, ka pamatlietā izskatāmo prasību var celt mātesuzņēmums neatkarīgi no tā, ka kaitējums ir nodarīts tā meitasuzņēmumiem. Tādējādi – plašāk izvēršot prasītājas argumentu – Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punkta piemērošanas nolūkā mātesuzņēmuma juridiskā adrese ir jāuzskata par “vietu, kur iestāties notikums, kas rada kaitējumu”.

67. Manuprāt, vispārīgākā līmenī (kas nav saistīts ar jurisdikcijas jautājumiem) Tiesa noraidīja ideju par ekonomiskās vienības jēdziena “apvērstu piemērošanu”, uzskatot, ka šis jēdziens nav piemērojams (acīmredzami atšķirīgās) prasības par zaudējumu atlīdzību, kas saistīta ar Eiropas

⁴⁴ Tiesa, raksturojot šo situāciju, norādīja, ka, “lai gan tas ir atsevišķa juridiska persona, šis meitasuzņēmums savu uzvedību tirgū nenosaka autonomi, bet gan būtībā piemēro mātesuzņēmuma dotus rīkojumus, it īpaši ņemot vērā ekonomiskās, organizatoriskās un juridiskās saiknes, kas apvieno šīs abas juridiskās vienības”. Spriedums, 2017. gada 27. aprīlis, *Akzo Nobel u.c./Komisija* (C-516/15 P, EU:C:2017:314, turpmāk tekstā – “spriedums *Akzo Nobel*”, 52. un 53. punkts un tajos minētā judikatūra), un jaunākais spriedums *Sumal*, 43. punkts.

⁴⁵ Spriedums *Sumal*, 39.–44. punkts un tajos minētā judikatūra.

⁴⁶ Skat., piemēram, spriedumu, 2018. gada 17. maijs, *Specializuoatas transportas* (C-531/16, EU:C:2018:324, 28. punkts un tajā minētā judikatūra).

⁴⁷ Spriedums *Akzo Nobel*, 52. un 53. punkts.

⁴⁸ Spriedums *Sumal*, 48. un 51. punkts.

⁴⁹ Spriedumi *Sumal*, 38. punkts, un *Skanska*, 47. punkts.

Savienības ārpuslīgumisko atbildību atbilstoši LESD 340. panta otrajai daļai, ietvaros. Paskaidrošu – spriedumā *Guardian Europe*/Eiropas Savienība Vispārēja tiesa būtībā izslēdza mātesuzņēmuma prasību par negūto peļņu Komisijas uzliktā un vēlāk daļēji atceltā naudas soda samaksas dēļ, lai gan naudas soda nasta faktiski bija jāuzņemas meitasuzņēmumiem. Apelācijā Tiesa apstiprināja Vispārējās tiesas nostāju noraidīt ekonomiskās vienības jēdziena “apvērstu” izpratni un paskaidroja, ka prasību, kurā pamatojas uz Eiropas Savienības ārpuslīgumisko atbildību, “reglamentē vispārējās procesuālās normas, kuras [...] nav atkarīgas no atbildības loģikas, kā izriet no tiesībām aizliegto vienošanos jomā”⁵⁰.

68. Neatkarīgi no tā, vai civilprasībā par kaitējuma atlīdzināšanu varētu tikt panākts atšķirīgs risinājums pēc būtības⁵¹, jānorāda, ka ģenerālvokāts M. Špunars [*M. Szpunar*] nesen noraidīja līdzīgu argumentu un pārliecinoši paskaidroja, ka ekonomiskās vienības jēdziens nevar ietekmēt noteikumu, kas reglamentē juridisku dokumentu izsniegšanu Savienībā⁵², interpretāciju un tas nepieļauj, ka prasība par kaitējuma atlīdzību, kas adresēta mātesuzņēmumam, tiek pienācīgi izsniegta šī uzņēmuma meitasuzņēmumam⁵³.

69. Ņemot vērā minēto vispārīgāko attīstību judikatūrā, vēl ir jāpārbauda, vai ekonomiskās vienības jēdziens var tikt izmantots Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punkta piemērošanā, lai būtībā piešķirtu *forum actoris* LESD 101. panta pārkāpuma rezultātā, iespējams, netieši cietušajam.

2. Vai ekonomiskās vienības jēdziens var ietekmēt kaitējuma rašanās vietas tvērumu?

70. Piekrītot atbildētājas, Čehijas valdības, kā arī Komisijas paustajai nostājai, uzskatu, ka uz šo jautājumu ir jāatbild noliedzīgi.

71. Pirmkārt, no šo secinājumu iepriekšējām sadaļām izriet, ka prasītājas pretējai nostājai vienkārši nav pamatojuma Tiesas judikatūrā.

72. Otrkārt, šādas nostājas pieņemšana būtu pretrunā principiem, kas ir pamatā strīdīgajam jurisdikcijas noteikumam. Tā apdraudētu tuvuma kritērija loģisko pamatojumu un ar to saistīto prasību individuāli novērtēt piesaistes faktoros (a). Šīs lietas apstākļos nebūtu izpildīta arī prasība par tiesas atrašanās valsts paredzamību, kā arī nebūtu sasniegts tiesas atrašanās valsts un piemērojamo tiesību aktu saderības mērķis (b).

73. Visbeidzot, lai novērstu prasītājas bažas, paskaidrošu, ka šis secinājums neierobežo iespēju efektīvi īstenot tiesības, kas radušās konkurences tiesību pārkāpuma rezultātā (c).

⁵⁰ Spriedumi Eiropas Savienība/*Guardian Europe*, 106. punkts, un 2017. gada 7. jūnijs, *Guardian Europe*/Eiropas Savienība (T-673/15, EU:T:2017:377, 99.–103. un 153. punkts).

⁵¹ Atgādinu, ka attiecībā konkrēti uz tiesību normu, kas bija Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punkta priekštece, Tiesa ir precizējusi, ka “starptautiskās jurisdikcijas pārbaudes posmā tiesa, kurā celta prasība, nevērtē ne prasības pieņemamību, ne tās pamatotību saskaņā ar valsts tiesību normām, bet vienīgi identificē piesaistes tiesas valstij punktus, kas pamato tās jurisdikciju atbilstoši šai tiesību normai”. Spriedums, 2016. gada 16. jūnijs, *Universal Music International Holding* (C-12/15, EU:C:2016:449, 44. punkts un tajā minētā judikatūra). Skat. arī ģenerālvokāta M. Špunara [*M. Szpunar*] secinājumus lietā *AB* un *AB-CD* (Dokuments, kas apliecina ipašumtiesības uz mākslas darbiem) (C-265/21, EU:C:2022:476, 78. un 80. punkts).

⁵² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1393/2007 (2007. gada 13. novembris) par tiesas un ārpustiesas civillietu vai komercietu dokumentu izsniegšanu dalībvalstīs (“dokumentu izsniegšana”), un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1348/2000 (OV 2007, L 324, 79. lpp.).

⁵³ Ģenerālvokāta M. Špunara secinājumi lietā *Volvo* (Pavēstes izsniegšana atbildētāja meitasuzņēmuma juridiskajā adresē) (C-632/22, EU:C:2024:31, it īpaši 50., 51. un 60. punkts). Šī lieta, kuru Tiesa joprojām izskata, attiecas uz zaudējumu atlīdzināšanas prasību, kas celta tā paša kravas automobiļu kartēja kontekstā, par kuru ir runa šajā lietā.

a) *Prasība par tuvumu un individuālu novērtējumu*

74. Kā paskaidroju iepriekš, tiek uzskatīts, ka tiesas, kuru jurisdikciju var noteikt, pamatojoties uz Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punktu, ir vispiemērotākās “īpaši strīda priekšmeta tuvuma un vieglākas pierādījumu iesniegšanas dēļ”⁵⁴.

75. No šāda aspekta, protams, atzīstu pierādījumu vākšanas sarežģītību pārrobežu prasībās par kaitējuma atlīdzināšanu⁵⁵, tostarp saistībā ar prasībām (vai iebildumiem), kurās izvirzīti argumenti par to, ka ticis pārnests cenas paaugstinājums, kas izriet no slepenas vienošanās⁵⁶.

76. Tas nozīmē, ka mātesuzņēmuma biroja atrašanās vieta tūlītēji nenodrošina nekādu būtisku saikni, kas norādītu, kāpēc tā būtu piemērotāka šim mērķim salīdzinājumā (jo īpaši) ar pirkuma vietu⁵⁷.

77. Šajā saistībā prasītājas atbalstītais risinājums būtu nesaderīgs ar prasību, kas noteic, ka piesaistes faktori ir *jāizvērtē individuāli* attiecībā uz katru cietušo. Tas tika skaidri norādīts spriedumā *CDC Hydrogen Peroxide*, kas attiecās uz prasību par vairākiem prasījumiem, kuri bija cedēti vienam uzņēmumam⁵⁸.

78. Patiešām, kā norāda prasītāja, spriedumā *Volvo* Tiesa lieto terminu “uzņēmums”, lai raksturotu prasītāju šajā lietā, kas bija iespējama cietušais aplūkoto pretkonkurences darbību dēļ. Tomēr esmu pārliecināts, ka šī termina lietojums nav uzskatāms par turpmāku papildinājumu iepriekš aplūkotajai attīstībai judikatūrā, kurā Tiesa precizēja “kaitējuma realizēšanās vietas” definīciju, lai ņemtu vērā konkurences tiesību strīdu specifiku (un papildināja “prasītāja” definīciju šajā kontekstā).

79. Vispirms, Tiesa lietoja terminu “uzņēmums” tādā nozīmē, kā aprakstīts iepriekš, jau spriedumā *CDC Hydrogen Peroxide*, kas tika pieņemts vēl *pirms* šīs attīstības judikatūrā. Komisija un Čehijas Republika norāda, ka vēl svarīgāk ir tas, ka, rūpīgi izlasot gan spriedumu *CDC Hydrogen Peroxide*, gan spriedumu *Volvo*, var skaidri konstatēt, ka uzņēmuma termins nav lietots konkurences tiesību īpašajā nozīmē, bet gan vispārējā nozīmē kā terminu “sabiedrība” vai “juridiska persona” sinonīms⁵⁹. Turklāt citāds secinājums būtu tiešā pretrunā individuāla novērtējuma nepieciešamībai, kas bija viens no galvenajiem konstatējumiem spriedumā *CDC Hydrogen Peroxide* un kas vēlāk tika atgādināts spriedumā *Volvo*⁶⁰.

⁵⁴ Skat. šo secinājumu 29. punktu.

⁵⁵ Par novērtējuma sarežģītību un ierobežojumiem skat. Komisijas paziņojumu par kaitējuma apmēra noteikšanu zaudējumu atlīdzināšanas prasībās saistībā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. un 102. panta pārkāpumiem (OV 2013, C 167, 19. lpp.), 9. punkts; Praktiskā rokasgrāmata par kaitējuma apmēra noteikšanu zaudējumu atlīdzināšanas prasībās saistībā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. un 102. panta pārkāpumiem, (SWD(2013) 205), 11.6.2013., 16.–20. punkts.

⁵⁶ Par to liecina pamatnostādnes, kas ietver 193 punktus, kuri šajā nolūkā adresēti valstu tiesām. Pamatnostādnes valstu tiesām par to, kā aplēst daļu, kura no pārmaksas ir pārnesta uz netiešo pircēju (OV 2019, C 267, 4. lpp.). Šo aspektu patiešām var izmantot gan par “zobenu”, gan par “vairogu” (*ibid*, 4. punkts un 17.–19. punkts). Tas nozīmē, ka, no vienas puses, prasītājam ir jāspēj pierādīt kaitējumu, proti, ka, lai gan viņš nav tiešais pircējs, cenas paaugstinājums tika pārnests uz viņu. No otras puses, atbildētājs var atspēkot šo apgalvojumu, pierādot, ka prasītājs šo cenas paaugstinājumu ir pārnēsis uz trešo personu. Skat. Direktīvas 2014/104 IV nodaļu “Pārmaksas pārņemšana”.

⁵⁷ Tas, protams, neskar atbildētāja domicila nozīmi, taču tas nav šeit aplūkots scenārijs. Skat. Direktīvas 2014/104 II nodaļā izklāstītos noteikumus, kas reglamentē pierādījumu izprasišanu. Skat. arī tās 15. un 16. apsvērumu.

⁵⁸ Spriedums *CDC Hydrogen Peroxide*, 52 un 55. punkts.

⁵⁹ Skat. spriedumu *CDC Hydrogen Peroxide*, piemēram, 35. vai 53.–55. punktu (vai 9. un 10. punktu saistībā ar sabiedrību *CDC*, kura rīkojas kā prasītājs un attiecībā uz kuru vienādā nozīmē tiek lietoti termini “sabiedrība” un “uzņēmums”). Jānorāda, ka šī sprieduma franču valodas versijā 9. un 10. punktā tiek lietots sabiedrības (“société”) jēdziena ekvivalents. Skat. arī spriedumu *Volvo*, 42. punkts.

⁶⁰ Spriedumi *CDC Hydrogen Peroxide*, 52. punkts, un *Volvo*, 41. punkts.

80. Turklāt atbildētāja, Čehijas valdība un Komisija norāda, ka tādu pašu “individuālu pieeju” Savienības likumdevējs ir izmantojis Direktīvā 2014/104, definējot pretkonkurences rīcības rezultātā iespējamo cietušo⁶¹. Šā tiesību akta pieņemšana būtībā tika uzskatīta par svarīgu pavērsienu, kas palīdz nodrošināt efektīvāku privāttiesisko izpildi attiecībā uz tiesībām, kuras izriet no konkurences tiesību aktu pārkāpumiem⁶². Šajā ziņā minētajā direktīvā ir paredzēti noteikumi, ar kuriem *inter alia* koordinē konkurences noteikumu izpildi kaitējumu atlīdzināšanas prasībās, lai nodrošinātu, ka ikviena persona, kurai ir nodarīts kaitējums, jo ir pārkāpti konkurences tiesību akti, var efektīvi īstenot tiesības prasīt pilnīgu atlīdzinājumu no atbildīgā uzņēmuma⁶³.

81. Šajā ziņā ir zīmīgi, ka Savienības likumdevējs nav uzskatījis par lietderīgu plašāk definēt terminu “cietusi persona”⁶⁴, lai tajā iekļautu ne tikai tieši, bet arī netieši cietušos⁶⁵. Ja tas netika uzskatīts par nepieciešamu saistībā ar juridisku instrumentu, kas īpaši paredzēts konkurences tiesību aktu privāttiesiskās izpildes uzlabošanai, neredzu iemeslu, kāpēc šādu pieeju būtu bijis jāizmanto Regulas Nr. 1215/2012 izstrādē, kas – kā būtībā norāda pati prasītāja – ir vispārēji piemērojams tiesību akts, ar ko reglamentē jebkādus strīdus, uz kuriem attiecas tā darbības joma (it īpaši, ja šāda pieeja traucētu piemērot aplūkojamo jurisdikcijas noteikumu darbības aspektus, kurus tikko minēju, kā arī tos, kurus aplūkošu turpinājumā).

b) Tiesas atrašanās valsts un piemērojamo tiesību aktu saderības mērķis un prasība par augstu tiesas atrašanās valsts paredzamību

82. Iepriekš minētajā judikatūrā Tiesa ir uzsvērusi, ka, no vienas puses, ir svarīga saderība starp kompetento tiesu un piemērojamiem tiesību aktiem un, no otras puses, tiesas atrašanās valsts paredzamības prasība.

83. Attiecībā uz pirmo aspektu Tiesa norādīja, ka kaitējuma rašanās vietas noteikšana skartajā tirgū atbilst Romas II regulas 7. apsvērumā izteiktajam mērķim nodrošināt saderību starp piemērojamiem tiesību aktiem un kompetento tiesu, ņemot vērā, ka saskaņā ar šo regulu tiesību akti, kurus piemēro prasībās par tāda kaitējuma atlīdzību, kas izriet no konkurences tiesību akta pārkāpuma, ir tās valsts tiesību akti, kuras tirgus ir vai varētu tikt ietekmēts⁶⁶.

⁶¹ Skat. šo secinājumu 22. zemsvītras piezīmi.

⁶² Skat., piemēram, Biondi, A., Muscolo, G., Nazzini, R., *After the Damages Directive: Policy and Practice in the EU Member States and the United Kingdom*, Alphen aan den Rijn, Wolters Kluwer Law International, 2022, xl-626. lpp., 6. lpp.; Kirst, P. *The impact of the damages directive on the enforcement of EU competition law: a law and economics analysis*, Cheltenham, Northampton: Edward Elgar Publishing, 2021, 416. lpp., 31. lpp.; Rodger, B., Sousa Ferro, M., Marcos, F., *The EU Antitrust Damages Directive: Transposition in the Member States*, Oksforda, Oxford University Press, 2018, 560 lpp., 55. lpp.

⁶³ Skat. attiecīgi Direktīvas 2014/104 1. panta 1. un 2. punktu.

⁶⁴ Direktīvas 2014/104 2. panta 6. punktā definēta kā “persona, kurai konkurences tiesību aktu pārkāpuma rezultātā ir nodarīts kaitējums”. Savukārt šīs direktīvas 2. panta 2. punktā “pārkāpējs” ir definēts kā “uzņēmums vai uzņēmumu apvienība, kas ir pārkāpusi konkurences tiesības”. Turklāt 3. panta 1. punktā noteikts, ka “dalībvalstis nodrošina, ka ikvienai fiziskai vai juridiskai personai, kurai nodarīts kaitējums konkurences tiesību aktu pārkāpuma rezultātā, ir iespēja prasīt un saņemt pilnīgu atlīdzinājumu par šo kaitējumu”. Izcēlums mans. Līdzīgi ir noteikts 13. apsvērumā, ka “tiesības uz atlīdzinājumu tiek atzītas ikvienai fiziskai vai juridiskai personai – patērētājiem, uzņēmumiem un publiskajām iestādēm”. Arī šajā gadījumā termins “uzņēmumi” izmantots juridisko personu nošķirumam no valsts iestādēm.

⁶⁵ Neierobežojot tos netiešos pircējus, uz kuriem ticis pārņemts cenas paaugstinājums. Skat. Direktīvas 2014/104 IV nodaļu un šo secinājumu 36. un 37. punktu.

⁶⁶ 6. panta 3. punkta a) apakšpunkts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II) (OV 2007, L 199, 40. lpp.; turpmāk tekstā – “Roma II regula”). Saskaņā ar 7. apsvērumu šīs “regulas materiāltiesiskajai darbības jomai un noteikumiem vajadzētu būt saderīgiem ar [Regulu Nr. 1215/2012] [...]”. Skatīt spriedumus *flyLAL*, 41. punkts, *Tibor-Trans*, 35. punkts, un *Volvo*, 32. punkts.

84. Kas attiecas uz otro aspektu, Tiesa spriedumā *Volvo* (pakārtoto) piesaistes faktoru – cietušā juridisko adresi – pamatoja ar to, ka “atbildētājas, kas ir aizliegtās vienošanās dalībnieces, nevar ignorēt apstākli, ka attiecīgo preču pircēji ir iedibinājušies tirgū, kuru ietekmējušas koluzīvās darbības”⁶⁷.

85. Papildus tam, ka iepriekšējā iedaļā tika izvirzīti jautājumi attiecībā uz tuvuma un individuālā novērtējuma kritēriju, atsaucē uz mātesuzņēmuma juridisko adresi šīs lietas apstākļos šķiet nepietiekama saistībā ar abiem aspektiem.

86. Ir taisnība, ka prasītājas juridiskā adrese atrodas skartajā tirgū, kā tas ir definēts Komisijas lēmumā (kas ir likumsakarīgi, jo attiecīgais kartelis aptver visu Eiropu). Tomēr jau esmu paskaidrojis, ka saskaņā ar spriedumu *Volvo* ir jāpiemēro specifiskāks faktors, piemēram, pirkuma vieta vai tiešā cietušā juridiskā adrese.

87. No lietas materiāliem izriet, ka attiecīgie dažādo meitasuzņēmumu pirkumi tika veikti vairākās dalībvalstīs (tostarp, bet ne tikai Ungārijā)⁶⁸, kuru tiesību akti tādējādi kļūst piemērojami saskaņā ar Romas II regulas 6. panta 3. punkta a) apakšpunktu. Šādos apstākļos nav iespējams sasniegt mērķi nodrošināt saderību ar piemērojamiem tiesību aktiem (ja prasījumi attiecībā uz kaitējumu, kas radies ārpus Ungārijas, ir jāizskata Ungārijas tiesām).

88. Attiecībā uz tiesas atrašanās valsts paredzamību: ja jurisdikcija tiktu noteikta, pamatojoties uz mātesuzņēmuma juridiskās adreses vietu, tas radītu risku, ka atbilstīgā tiesa kļūtu par “kustīgu mērķi”. Patiesi, katru reizi, kad tiek veikts darījums, kura rezultātā mainās persona, kura kontrolē šo meitasuzņēmumu, šajā kontekstā mainītos tiesa, kurai ir jurisdikcija, atkarībā no jaunā mātesuzņēmuma juridiskās adreses⁶⁹. Otrais uzdotais jautājums diezgan labi ilustrē šo risku, jo no tā satura izriet, ka daži no skartajiem meitasuzņēmumiem pirkumu brīdī nepiedēvēja prasītājas grupai. Šajā ziņā, lai gan varētu teikt, ka, nosakot konkrēto vietu, “kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu”, tiesas atrašanās valsts paredzamības nodrošināšana zināmā mērā kļūst iluzora (ņemot vērā, ka kartelis aptver visu Eiropu), tas nav iemesls, lai pilnībā atteiktos no šīs prasības vai pievienotu tai papildu nenoteiktības līmeni.

89. Šis jautājums ir izskaidrots, bet man joprojām ir jāizvērtē prasītājas arguments, ka aizliegums šīs lietas apstākļos piemērot ekonomiskās vienības jēdzienu nopietni ierobežo pretkonkurences rīcības rezultātā cietušo personu iespējas īstenot savas tiesības.

c) Tiesību piemērošanas efektivitāte

90. Prasītāja sīki un plaši izskaidro grūtības, kas, tās ieskatā, rodas pretkonkurences rīcības rezultātā cietušajai personai, lai saistītās tiesības piemērotu pārrobežu situācijā. Tā *inter alia* norāda, ka pārkāpēji sistemātiski apgrūtina šo piemērošanu, jo īpaši iebilst pret to tiesu starptautisko jurisdikciju, kurās celta prasība. Būtībā tā uzskata, ka no šīm grūtībām var izvairīties (konkrētajā lietā, kas saistīta ar kravas automobiļu karteli), ja jurisdikcija ir centralizēta attiecībā uz visu kaitējumu, kas nodarīts dažādās vietās dažādiem vienas ekonomiskās vienības dalībniekiem, un ja šī centralizētā jurisdikcija tiek noteikta, pamatojoties uz mātesuzņēmuma juridisko adresi. Tā uzskata, ka pašreizējā situācija ietekmē pamattiesību piemērošanas efektivitāti, jo cietušajam,

⁶⁷ Spriedums *Volvo*, 42. punkts, skat. arī spriedumu *FlyLAL*, 40. punkts, un spriedumu *Tibor-Trans*, 34. punkts.

⁶⁸ Prasītāja piebilst, ka šie pirkumi notika Ungārijā, Horvātijā, Itālijā, Austrijā un Slovākijā.

⁶⁹ Turklāt atbildētāja apgalvo, ka nevar izslēgt to, ka nākamais prasītājs, paredzot priekšāstāvošu prāvu, varētu nodibināt jaunu mātesuzņēmumu citā dalībvalstī, tādējādi faktiski izvēloties tiesas atrašanās vietu savai prasībai.

kas veic uzņēmējdarbību dažādās dalībvalstīs (līdzīgi kā prasītāja pati, ja pareizi saprotu argumentu), ir jāsāk tiesvedība piecās dažādās dalībvalstīs tikai tāpēc, ka kravas automobiļus ir iegādājušies tās meitasuzņēmumi. Turklāt tā uzsver, ka šāda sadrumstalota tiesvedība palielina izmaksas, un norāda, ka lielākā daļa pārkāpēju ir reģistrēti dibinātājvalstīs (vai dalībvalstīs, kas pievienojās “pirmās”), tāpēc pašreizējais tiesiskais regulējums nozīmē, ka cietušajiem, lai gan tie veic uzņēmējdarbību citās dalībvalstīs, ir jāsāk tiesvedība minētajās valstīs.

91. Pirmkārt, pievērsīšos šim pēdējam apsvērumam: man šķiet – ja pareizi saprotu argumentu –, ka prasītāja būtībā kritizē atbildētāja domicilu reglamentējošās Regulas Nr. 1215/2012 galveno noteikumu. Patiesām, šis noteikums rada neērtības prasītājiem (šajā ziņā – jebkuram prasītājam), jo tieši prasītājam ir “jāceļo” uz atbildētāja domicilu un jāievēro piemērojamie procesuālie noteikumi (nevis otrādi). Tomēr tieši tā ir izstrādāta Regula Nr. 1215/2012 (saskaņā ar sen iedibinātu noteikumu, kas pastāv visās valstu tiesību sistēmās)⁷⁰.

92. Otrkārt, jāatzīmē, ka minētā regula atceļ šo vispārējo noteikumu attiecībā uz noteiktām prasītāju kategorijām, kas tiek uzskatītas par vājākajām pusēm, un paredz tām spēcīgāku aizsardzību, proti, iespēju celt prasību to domicilā (vai vietā, kur tiek veikts darbs)⁷¹. Pretkonkurences rīcības rezultātā cietušās personas pašas par sevi neietilpst šajās kategorijās (ja vien tās konkrētajā lietā nerīkojas kā patērētāji). Šis *status quo* nav atkarīgs no tā, ka pastāv sabiedrības intereses nodrošināt konkurences tiesību aktu ievērošanu un ka – lai veicinātu šo interešu ievērošanu – Savienības likumdevējs nolēma pieņemt konkrētus kopējus noteikumus šo tiesību aktu privāttiesiskajai izpildei⁷². Šajā lietā ir būtiski, ka šai izvēlei nav ekvivalenta “aizsargājošajās” jurisdikcijas normās, kā tas šobrīd ir paredzēts Regulā Nr. 1215/2012.

93. Treškārt, atšķirībā no šīm aizsargājošajām normām aplūkojamai jurisdikcijas normai ir pilnīgi atšķirīgs pamatojums, kā tas tika paskaidrots iepriekš. No tā izriet, ka prasītāju un atbildētāju attiecīgās intereses ir jāuzskata par līdzvērtīgām. Turklāt tas ir izņēmums no vispārējā noteikuma, ka jurisdikcijas noteikumi ir jāinterpretē šauri.

94. Ceturtkārt, spriedumā *CDC Hydrogen Peroxide* Tiesa tomēr nolēma noteikt *forum actoris* (tiešajam) cietušajam saistībā ar aizliegto vienošanos par cenām, un šis *forum actoris* tika apstiprināts spriedumā *Volvo*, pamatojoties uz subsidiaritātes principu. Komisija norāda, ka spriedumā *CDC Hydrogen Peroxide* Tiesa arī nolēma, ka cietušā juridiskās adreses jurisdikcijas tiesa var lemt par visu prasīto kaitējumu⁷³ (kas, šķiet, bija loģiskas sekas tam, ka par piesaistes faktoru tika izraudzīta cietušā juridiskā adrese).

95. Piektkārt, kā jau tika paskaidrots un kā atgādina Komisija, cietušais, ievērojot konkrētus nosacījumus, var celt prasību ne tikai pret mātesuzņēmumu, kam ir adresēts attiecīgais Komisijas lēmums, ar kuru konstatēts pārkāpums, bet arī pret meitasuzņēmumu šā mātesuzņēmuma ekonomiskajā vienībā⁷⁴. Tas rada papildu tiesas iespēju (atkarībā no meitasuzņēmuma atrašanās vietas) un tādējādi var vēl vairāk atvieglot izpildi.

⁷⁰ Piemēram, Lazić, V., Mankowski, P., *The Brussels I-bis regulation: a handbook and practical guide*, Edward Elgar Publishing, Northampton, 2023, 602. lpp., skat. 1.187. punktu un turpmākās atsauces.

⁷¹ Tas attiecas uz jurisdikcijas noteikumiem, kas izklāstīti Regulas Nr. 1215/2012 II nodaļas 3.–5. iedaļā, kura attiecas uz apdrošinātajiem, patērētājiem un darba ņēmējiem, un kas šīm personām piedāvā iespēju celt prasību to domicila vietā vai vietā, kur tās būtībā veic savu darbu. Spriedums, 2012. gada 25. oktobris, *Folien Fischer* un *Fofitec* (C-133/11, EU:C:2012:664, 46. punkts un tajā minētā judikatūra), un spriedums, 2017. gada 17. oktobris, *Bolagsupplysningen* un *Ilsjan* (C-194/16, EU:C:2017:766, 39. punkts).

⁷² Atgādinu, ka šis režīms attiecas ne tikai uz secīgajām prasībām, kā šajā lietā (kas pamatojas uz iepriekšēju administratīvu lēmumu, kurā konstatēts pārkāpums), bet arī uz patstāvīgām prasībām, kurās šāds pārkāpums ir jākonstatē.

⁷³ Spriedums *CDC Hydrogen Peroxide*, 54. punkts. Šajā jautājumā skat. Hartley, T. C., minēts iepriekš 26. zemsvītras piezīmē, 997. lpp., un Wurmnest, W., minēts iepriekš 26. zemsvītras piezīmē, 242. lpp. Skat. arī secinājumu lietā *Volvo* 101. punktu un 118. zemsvītras piezīmi.

⁷⁴ Skat. šo secinājumu 65. punktu.

96. Visbeidzot, ja konkrētais prasītājs par savu prioritāti uzskata jurisdikcijas centralizāciju, vienmēr tiek piedāvāts universāls tiesiskās aizsardzības līdzeklis atbildētāja juridiskās adreses tiesā. Šāda izvēle, protams, rada neērtības, kas saistītas ar “ceļošanu”, bet to nevar kritizēt par sadrumstalotas tiesvedības radišanu.

97. Šādos apstākļos nav saprotams, kādā veidā pašreizējie jurisdikcijas noteikumi būtībā liedz pretkonkurences rīcības rezultātā iespējamiem cietušajiem aizstāvēt savas tiesības vai kāds ir Regulas Nr. 1215/2012 pašreizējā režīma trūkums, kas liek piemērot “apvērsto” ekonomiskās vienības jēdzienu, lai paplašinātu tvērumu Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punkta izpratnē lietotajam jēdzienam “vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu” (un, konkrētāk, viena no vietām, kur radies kaitējums atbilstoši Tiesas judikatūrai, kā paskaidrots iepriekš).

98. Ņemot vērā minētos apsvērumus, secinu, ka Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punkts izpratnē lietotais termins “vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu” neattiecas uz tā mātesuzņēmuma juridisko adresi, kurš ceļ prasību par tāda kaitējuma atlīdzību, kas trešās personas pretkonkurences rīcības rezultātā nodarīts tikai šī mātesuzņēmuma meitasuzņēmumiem, ja tiek apgalvots, ka šis mātesuzņēmums un šie meitasuzņēmumi ietilpst vienā un tajā pašā ekonomiskajā vienībā.

3. Otrais prejudiciālais jautājums: *pirkuma brīža (un meitasuzņēmumu iegādes brīža) nozīme*

99. Ņemot vērā manu iepriekšējo secinājumu, nav nepieciešamības atbildēt uz otro prejudiciālo jautājumu, kurā iesniedzējtiesa jautā, vai mātesuzņēmuma iespēju atsaukties uz tā juridisko adresi – un ekonomiskās vienības jēdzienu –, lai noteiktu jurisdikciju, ietekmē tas, ka dažus no skartajiem meitasuzņēmumiem prasītāja iegādājās tikai pēc tam, kad tie bija samaksājuši mākslīgi paaugstinātās cenas un cietuši attiecīgus zaudējumus.

100. Manuprāt, šo jautājumu pēc būtības var izskatīt diezgan ātri. Šajā ziņā piekrītu prasītājam, ka jautājums attiecas uz prasības būtību un tādējādi nav būtisks jurisdikcijas noteikšanas stadijā⁷⁵.

101. Patiešām, ja tiktu atzīts, ka ekonomiskās vienības jēdziens liek uzskatīt prasītājas juridisko adresi par piemērojamo piesaistes faktoru Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punkta piemērošanas nolūkā, būtu jākonstatē, ka otrajā jautājumā tiek lūgts noteikt, cik lielu kaitējuma atlīdzības apmēru prasītāja var prasīt (proti, vai tā var prasīt šāda kaitējuma atlīdzību arī par zaudējumiem, kas radušies meitasuzņēmumiem, pirms tos iegādājās prasītāja). Tādējādi šis aspekts attiecas uz lietas būtību, nevis uz jautājumu par jurisdikciju.

V. Secinājumi

102. Ņemot vērā minētos apsvērumus, iesaku Tiesai uz *Kúria* (Augstākā tiesa, Ungārija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās 7. panta 2. punkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka

⁷⁵ Skat. šo secinājumu 51. zemsvītras piezīmē sniegtās atsauces.

termiņš “vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu” neattiecas uz tā mātesuzņēmuma juridisko adresi, kurš ceļ prasību par tāda kaitējuma atlīdzību, ko pretkonkurences rīcības rezultātā trešā persona nodarījusi vienīgi šā mātesuzņēmuma meitasuzņēmumiem, ja tiek apgalvots, ka šis mātesuzņēmums un šie meitasuzņēmumi ietilpst vienā un tajā pašā ekonomiskajā vienībā.